

DE NOBELSTRAAT

waarop wij 'uit' willen kijken

DE NOBELSTRAAT

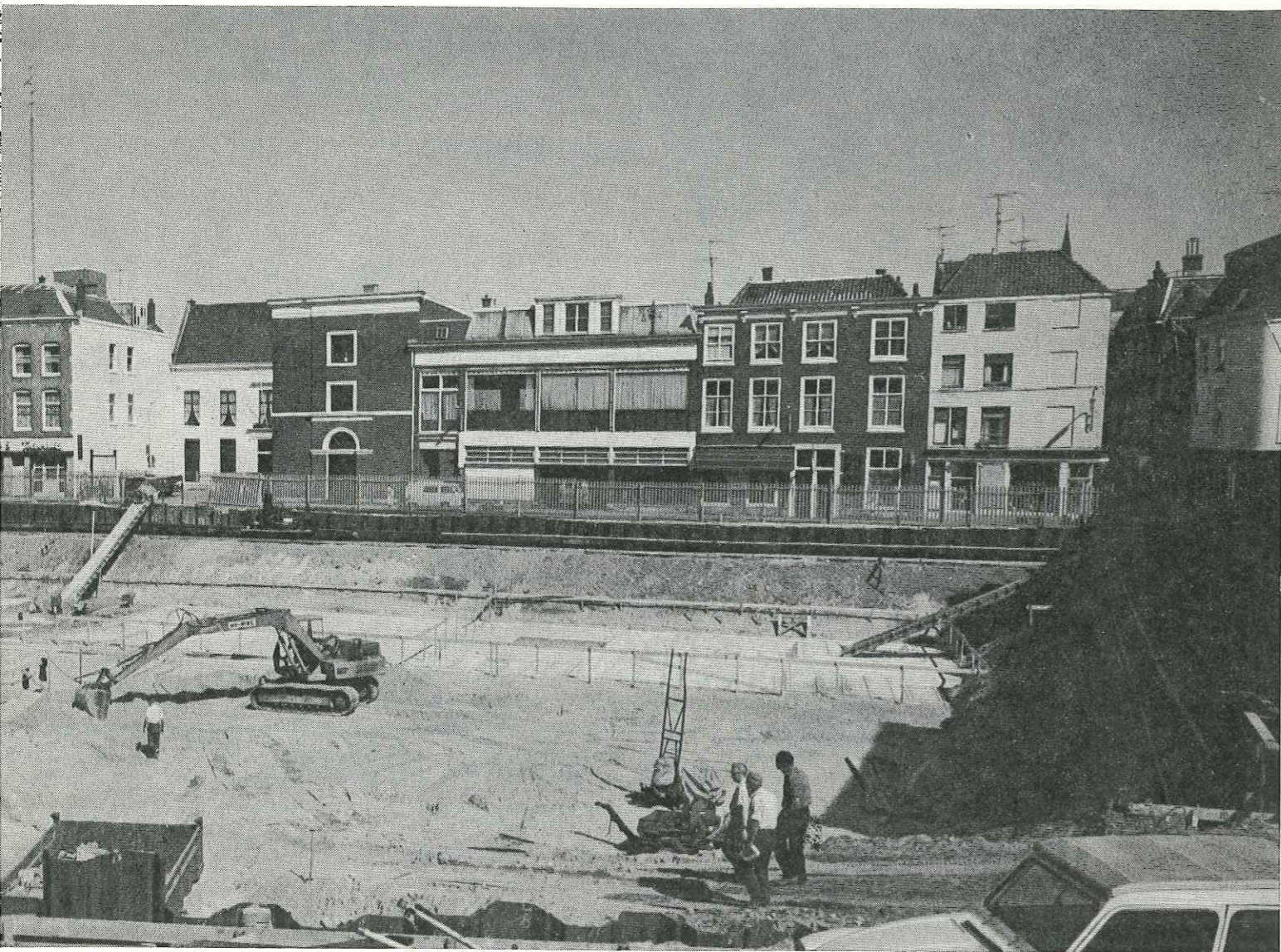

Het terrein, waarop de Nobelstraat verrees, behoorde van ouds tot het woongebied van het vlek „die Haghe”, waarvan Hertog Albrecht van Beyeren de grenzen vaststelde in een oorkonde d.d. 23 Augustus 1370. Reeds omstreeks die tijd moeten op het bovengenoemde terrein één of meer hofsteden hebben gestaan.

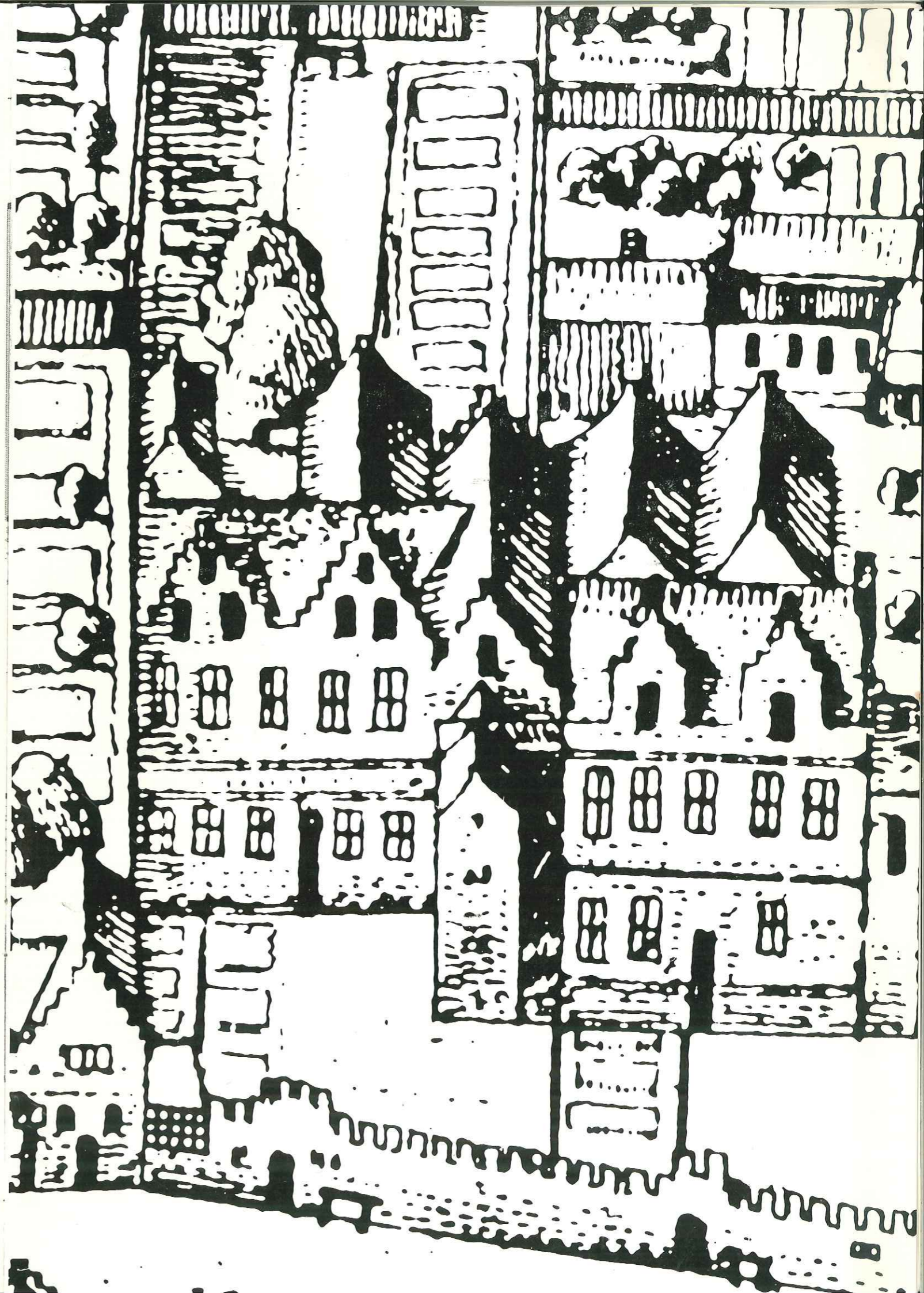
Thans — anno 1973 — doet zich het unieke feit voor, dat op deze zelfde plek enige nog bestaande doch verborgen vroeg 16e eeuwse kapitale behuizingen nagenoeg geheel in oorspronkelijke staat kunnen worden teruggebracht.

De Rijksdienst voor de Monumentenzorg plaatste het geheel, d.w.z. in- en exterieur, op de lijst van beschermde monumenten.

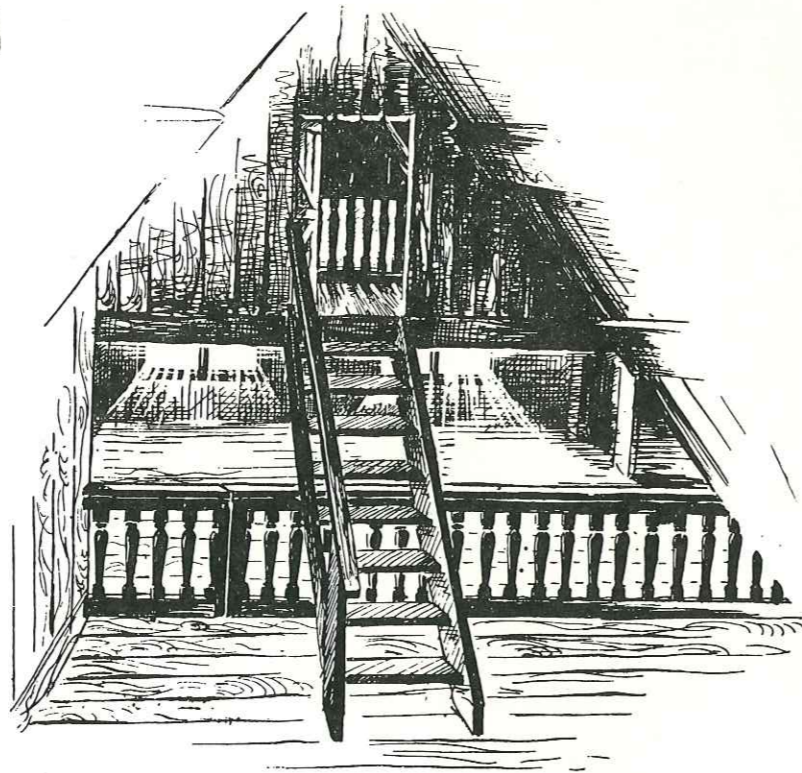
Het Gemeentebestuur van 's-Gravenhage onderkent ten volle de zeer bijzondere architectonische- en historische betekenis.

Gevelwand „Nobelstraat” 1973

Gevelwand „Nobelstraat” 16e eeuw

R.K. zolderschuilkerkje ± 1662

Uit de Hofboeken van 's-Gravenhage over de periode 1458—1561, bewerkt door N. J. Pabon, blijkt dat eertijds de Nobelstraat Papenstraat genoemd werd, zoals het gedeelte tussen Oude Molstraat en Hoogstraat nog steeds aangeduid wordt.

Blijkbaar droeg ook de voortzetting, dus de gehele in Oost-West richting lopende straat de naam Papenstraat. Dat was in 1458 al verleden tijd, maar de herinnering daaraan was toen nog levend, want het Hofboek van dat jaar spreekt van „die Zuytzijde van der Papenstraat, die men die Nobelstraat hiet”.

Hoewel men in deze benaming een aanduiding heeft willen zien van de adellijke stand van vele van haar bewoners, dienen wij ons van naamsafleiding verre te houden. Toch is het opmerkelijk, dat in deze straat, zowel aan de Zuid- als aan de Noordkant, verscheidene huizen verzeen, die veelal bewoond werden door leden van bekende Middeleeuwse adellijke geslachten.

Het is echter de vraag of dit reeds zo was rondom 1400. Uit de schaarse bronnen krijgt men de indruk, dat in de enkele huizen en boerenwoningen, die de „straat” toen rijk was, meer gezeten burgers

woonden, terwijl die huizen klaarblijkelijk kleiner waren en ook op andere wijze aan elkaar grensden, dan de kapitale behuizingen, die de voortreffelijke plattegrond van Bos en van Harn, getekend in 1616, ons toont.

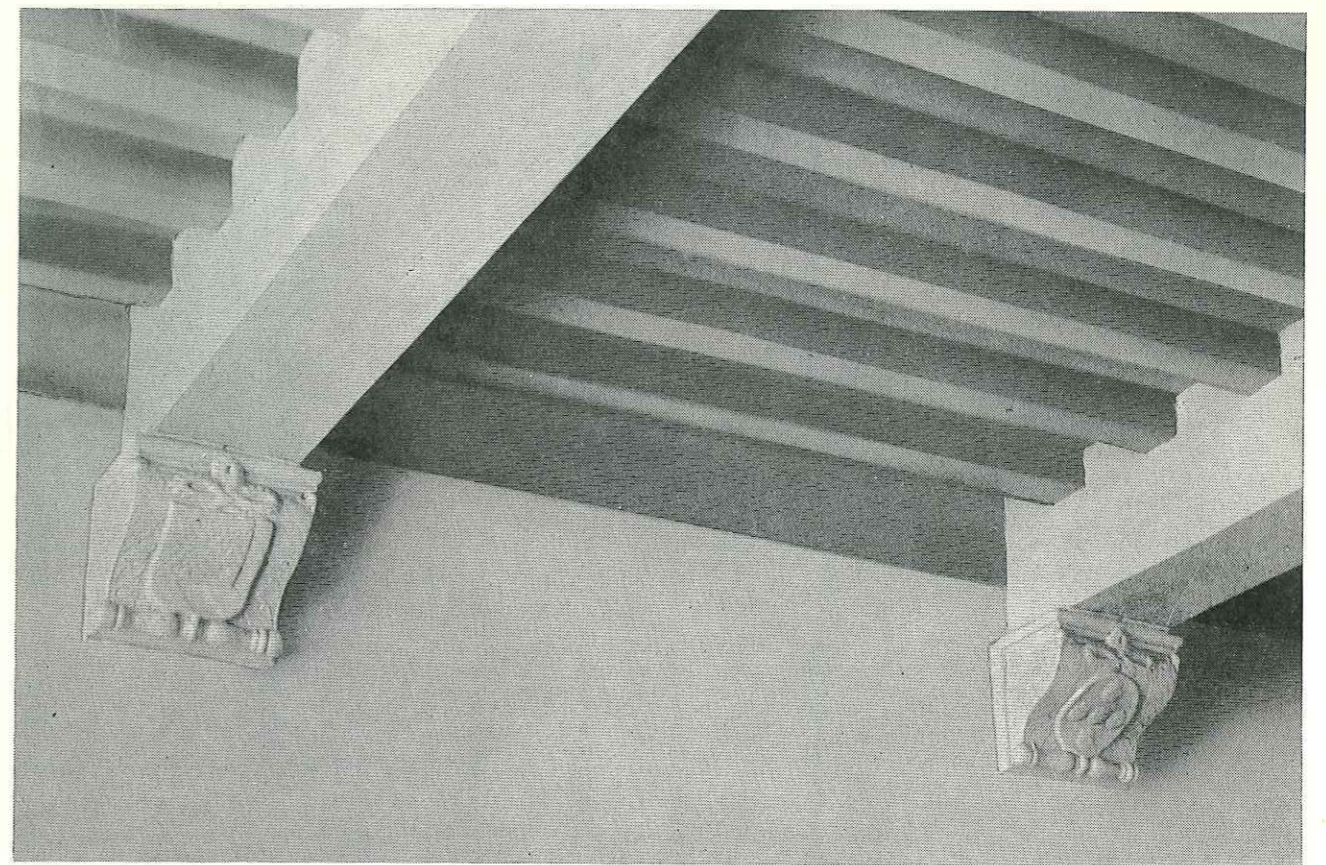
Die plattegrond gunt ons nog een blik op het Middeleeuwse Den Haag, voordat het „stadsbeeld” grondig veranderd werd.

Het kan niet ontkend worden, dat in de Nobelstraat reeds in de laatste helft der 15e eeuw een deel der Middeleeuwse upper-ten woonde, zodat de naamsafleiding, mocht zij achteraf bedacht zijn, toch „ben trovato” is.

Jacob van Zantvoirt en Jan Aelbrechtsz, coster van Oistzanen, woonden omstreeks het midden der 15e eeuw naast elkaar op het terrein, dat thans geheel in eigendom toebehoort aan de Vereniging van Notarissen. Jacob was, blijkens een aantekening bij de Riemer, Raad van Hertog Filips van Bourgondië, en dus een belangrijk personage. Jacob van Zantvoirt was omstreeks 1457 in Den Haag komen wonen, waarschijnlijk direct in het huis, waarin hij zeker in 1466 woonde, n.l. het tegenwoordige Venduhuis.

Het huis Nobelstraat No. 1A/1B biedt uit de Nobelstraat gezien, met zijn architectonisch arme gevel uit het vierde kwart der 17e eeuw, evenals het omstreeks de eeuwwisseling gebouwde winkelhuis No. 3, weinig schoons en laat den voorbijganger niet vermoeden dat op deze plek iets opmerkenswaardigs te vinden is.

Het is dan ook niet voor deze in lateren tijd gebouwde panden, dat de aandacht wordt gevraagd, maar wel voor de vroeg-Renaissance woning, die vlak achter deze huizen is gelegen en thans door dien lateren voorbouw aan het oog wordt onttrokken. De ruimte door dit voorgedeelte ingenomen was oorspronkelijk ene voorplaats of tuin, door een muur met poort van de straat gescheiden, zoals duidelijk te zien is op de plattegrond van Bos en van Harn. Het verder aan dezelfde straatzijde gelegen Venduhuis bezit dit voorplein nog. In 1520 is sprake van een accoord d.d. 28 October 1476, waarbij de toenmalige bewoner van het huidige venduhuis met hunne geburen overeenkwamen het grote „basse-cour” voor deze huizen, thans Nobelstraat No's 1A/1B, 3 en 5, niet te bepoten of te betimmeren. Het huis gelegen achter de Nobelstraat No's 1A/1B en 3 is in 1687 of

Balkenzoldering

1688 in twee delen gesplitst, zoals thans aan de voorpanden duidelijk is waar te nemen.

Wanneer dit huis, dat de kenmerken der laat-Gothiek draagt, gebouwd werd, is niet volkomen zeker, maar toch wel vrij waarschijnlijk te bepalen.

Wel gaan de transportregisters in het Gemeente-archief slechts tot op den grooten brand in 's-Gravenhage, in 1537, terug, maar gelukkig is uit enkele koopbrieven en andere stukken, op dit huis en zijne bewoners betrekking hebbende, gebleken, dat het huis in het begin der zestiende eeuw eigendom was van leden der familie Pijnssen; de eerste van hen moet geweest zijn: Mr. Jacob Pijnssen van der Aa, advocaat-fiscaal bij het Hof van Holland, werd 17 Juli 1510 door Maximiliaan aangesteld en in 't jaar 1517 als Raad vermeld. Hij schonk met zijne echtgenote Geertruid van Boschhuysen in 1511 een glasraam aan de St. Jacobskerk te 's-Gravenhage. Hij was dus een voornaam heer en woonde, volgens het Hofboek van 1512, in dat jaar reeds in de Nobelstraat. Daar het huis in het Hofboek van 1484 nog als een open plek grond wordt aangeduid en de Nobelstraat kort na

1500 geheel bebouwd was, zal hij de bouwheer van het huis zijn geweest en het ± 1500 gesticht hebben. Zijn zoon was Mr. Willem Pijnssen, die in 1537 als eigenaar wordt genoemd.

Slicher vermeldt hem in 't jaar 1525 als Raad in het Hof van Holland en in 't jaar 1536 op 6 October als Raad-Ordinaris.

Goudhoeven noemt hem, Mr. Willem Pijnssen Jacobsz, Heer van Offem onder Noordwijk, hebbende hooge, middelbare en lage jurisdictie om recht te plegen voor Rijnland of Noordwijk te zijne kosten, in dato 24 December 1537.

Hij overleed op 21 Januari 1545 en was gehuwd met Jkvr. Geertruid Heuyters. Zij hadden een zoon Jan, die later in de stukken niet meer vermeld is gevonden.

Deze Geertruid Heuyters hertrouwde met Mr. Damas van Droogendijck, Heer van Renesse. Ook hij werd in 't jaar 1554, 19 October, Raad in het Hof van Holland en in 't jaar 1559 Ordinaris. Hij stierf op 16 September 1560.

Omstreeks 1662 werd een R.K. zolderschuilkerk ingericht op de tweede verdieping van het huidige achter de Nobelstraat No. 1A/1B gelegen oostelijk deel van het vroeg

16e eeuwse huis.

Een en ander volgens de beschrijving van eene schuilkerk in het boekje van Pastoor P. G. Bongaerts s.j., uitgegeven in 1866.

Dit zolderkerkje zonder de aankleding is thans nog aanwezig. Tenslotte moet worden vermeld, dat het interieur van bovengenoemd 16e eeuwse huis in de 18e eeuw volgens de toen geldende Lodewijk stijlen is betimmerd.

Summa summarum:

Er is hier dus inderdaad sprake van unieke omstandigheden. Een zeldzaam geworden 16e eeuwse civiele architectuur, een zolderschuilkerkje, een basse-cour en een groot aantal historische gegevens met betrekking tot de woongeschiedenis. Aangezien de panden No's 1A/1B en 3 thans bovendien in één hand zijn te verwerven en dientengevolge het vroeg-Renaissance huis in- en uitwendig in de oude situatie kan worden teruggebracht, mag terecht worden gesproken van een zeer bijzondere kans.

Waarschijnlijk zal deze kans zich niet meer voordoen, zodat hiervan zonder meer uit architectonisch en historisch oogpunt gebruik dient te worden gemaakt.

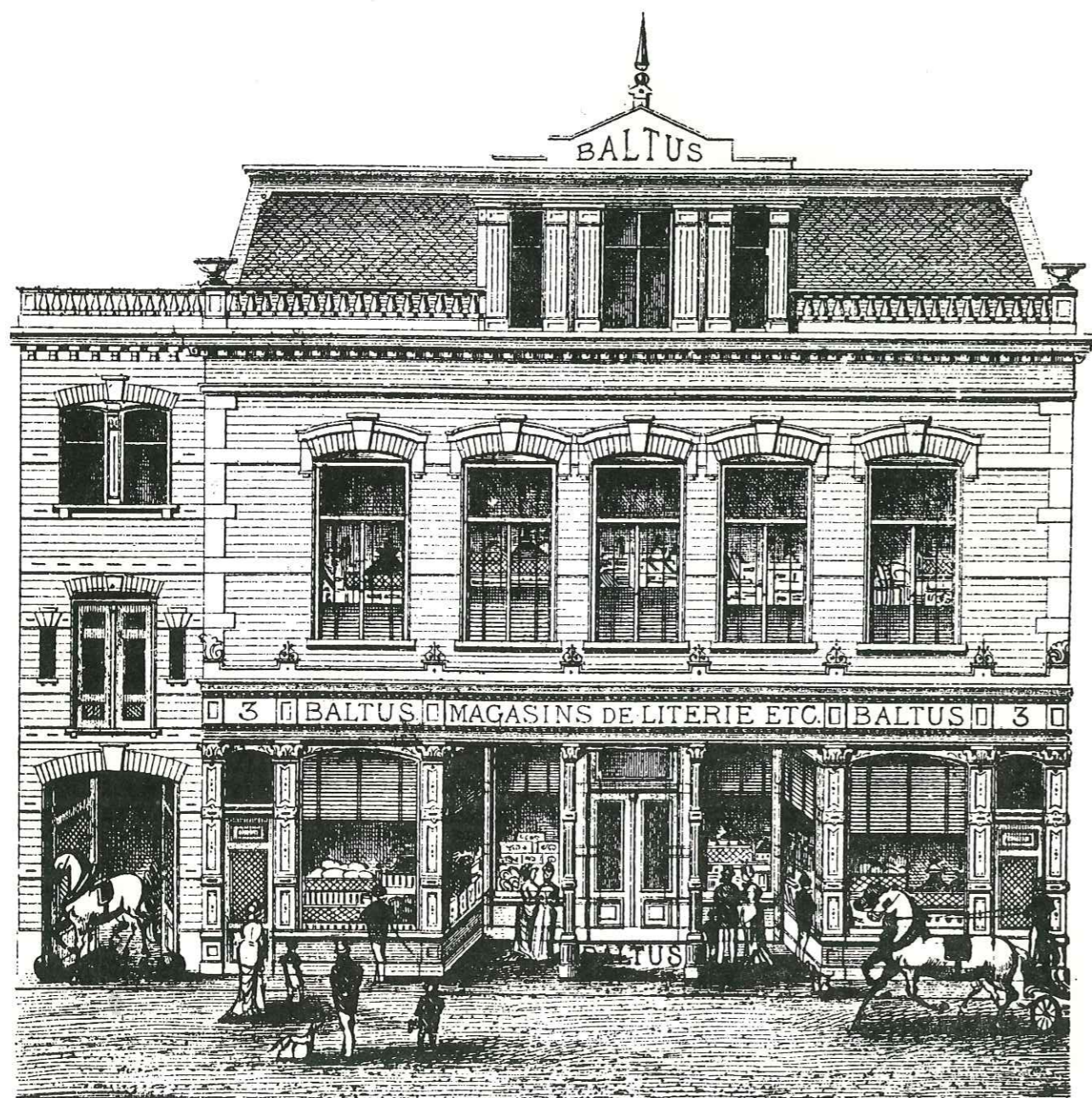
— beg. grond —

NOBEL STRAAT

eerste bebouwing
 tweede bebouwing

werk: panden Nobelstraat 1^a-1^b-3-3^a en 5
 te den Haag
 onderwerp: beg. grond Bestaande roestand

j. baede architect n.p.a. Van duivenvoordeaan 31 Wassenaar tel. 01751-3602	schaal: 1:100	gew.:	blad nr.
	datum: 22/3-73		
	get.: j.b.		
	gez.:		

Nobelstraat No. 3 in de vorige eeuw

Ook dit is al weer verleden tijd!

Oorspronkelijke teksten gedeeltelijk overgenomen uit:

- 150 jaar Vendubuis en Notariaat te 's-Gravenhage - G. 't Hart (maart 1962)
- Een vroeg-zestiende-eeuwse woning te 's-Gravenhage - J. van Breen (in het Bulletin 1912 van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond)

Foto's:

- Gemeente Archief 's-Gravenhage

Kaarten:

- uit de historische Atlas van 's-Gravenhage Een uitgave van de vereniging „Die Haghe” in 1916
- Cornelis Bos en Iurijae
- Iacobz van Harn, 1616
- Nicolaus de Clerck en
- Ioannes van Londerseel, 1614

Samenstelling:

- Haagsche Courant/Sijthoff Pers
- Bouwbureau B. Meijer B.V.
- J. G. Boode - arch. NPA
- L. Molhuysen
- R. Popken

Coördinatie:

- L. Molhuysen, tel. 070-859719 657955

april 1973